

Gabnen

Vejlby-Strib Lokalhistoriske Forening

Vandløbet ud for Rubæks mølle.

31993

Foreningens bestyrelse:

Formand:

Finn Lopdrup Fauk 64 40 10 63

Næstformand:

Jørgen Lundsgaard 64 40 18 80

Sekretær:

Skjold Christensen 64 48 12 41

Kasserer:

Arne Schmidt Andersen 64 40 10 53

Bestyrelsesmedlem:

Niels Erhard Sørensen 64 40 13 88

Suppleanter:

Jens K. Mikkelsen 64 40 26 11
Kirsten Fauk

Revisorer:

Børge Jensen
Knud Warming

Revisorsuppleant:

Anna Kierkegaard-Hansen

Hvordan bliver man medlem?

Man kan ringe til et af bestyrelsesmedlemmerne, eller man kan indsende kontingentet til giro nr. 9 86 21 37, Vejlbys Strib Lokalhistoriske Forening, Nørre allé 37, 5500 Middelfart.

Kontingentet er 40 kr. om året pr. husstand. Enkeltpersoner i den gamle Vejlbys Strib kommune betaler kun 25 kr. mens andre enkeltpersoner betaler 40 kr.

BAVNEN

Vejlbys Strib Lokalhistoriske Forening

Nr. 3

December 1993

Indhold:

Sagn - om nisser	side 1
En historisk-topografisk beskrivelse af Vejlbys sogn	side 2
Strib Handels- og Håndværkerforening 60 år	side 6
Skærbæks Mølle II	side 9
Til bedre tider	side 11
Kvindeegen i Vejlbys	side 14
Foreningsnyt, Nyt fra redaktionen	side 16
Arrangementer	side 17

Redaktion: Kirsten Fauk

Sats: Hove offset

Trykning:

Carl Larsens bogtrykkeri,
Middelfart

ISSN 0906-5008

Næste nummer udkommer

April 1994.

Deadline: 15. februar 1994.

FORSIDEN:

Vandløbet ud for Rubeæks Mølle (Gl. Strandvej 173). Tegning af Frode Lund, 1945, i »Fynske Vandmøller«, 1973.

I sidste BAVNEN var forsidetegningen af John B. Larsen, Hollændervej 158, Middelfart.

Sagn - om nisser

I Kristen Madsens gård i Vejlbj har nissebuk al tid haft sit tilhold. Når drengene ikke trædede (drillede) ham alt for meget, var han omgængelig og gjorde ikke en kat fortræd. Kom manden end nok så sildig hjem fra kjøbstad, kunne han frit kaste tømme, nis skulle nok spænde fra.

Af taknemlighed gav konen ham en ny pels til vinteren, men siden spændte nis aldrig fra, og da Kristen Madsen skjændte på ham, sagde han: »Tror du og, jeg vil fli (smudse) mine ny klæder?«

En gang havde Kristen Madsen i Vejlbj (Midelfart) givet en stodder natteleje på høslyden. Der blev sat sødgrød ud til nis, men da han kom og ville spise den, havde stoddermanden taget den og lagt »noget andet« i potten. Herover blev nis vred og endevendte hele slyden for at finde og få fingre i stodderen. Da folk kom og gik til kirke, kunne de næsten ikke komme ned ad gaden for hø, hvorfor de knurrede lidt, men da

de kom tilbage, var der ikke et strå at se der, så rent havde nissebuk igen fejjet gaden.

(Evald Tang Kristensen: Danske sagn som de har lydt i folkemunde, bd. II 1980)

J. Th. Lundbye har tegnet nissen, som han siden står i den almindelige bevidsthed, mandslingen med det lange skæg og den røde spidshue. Forstørret gengivelse af billede i Flinchs Almanak 1842.

En historisk-topografisk beskrivelse af Vejlby sogn, 1935-36

Vejlby Sogn udgør en Kommune sammen med Strib-Røjleskov Sogn. De to Sogne danner i Forening en udpræget Halvø, omgivet mod Vest, Nord og Øst af Lillebælt med Baaring Vig, og mod Syd af Rorslev og Kavslunde Sogne samt Middelfart Landsogn. Arealet er 2282 ha, saa det er imellem Fyns største Sogne. En Del Skov findes paa den nordligste Kant af Sognet langs Baaring Vig. Sognet bestaar for Størstedelen af sand- og lermuldede Jorder; paa den nordøstlige Del findes frugtbare, lermuldede og kalkblandede Jorder. 1935 havde Sognet 1630 Indbyggere.

I Sognet er Byerne *Vejlby* med Kirke, Præstegaard, Missionshus, By-skole og Skovskole. *Røgle* med Forsamlingshus, Mejeri og Jernbanestation (Bogense-Middelfart Banen) og *Kustrup* med Jernbanestation. *Stavrby* med Skole, *Avlby*, før med Vand- og Vindmølle.

Af større Gaarde kan nævnes Karensminde, Brogaarde, Avlbygaard og Munkegaarde, der i ældre Tid alle har været ret anselige Gaarde, samt Kustrupgaard, Vestergaard og Kristiansdal.

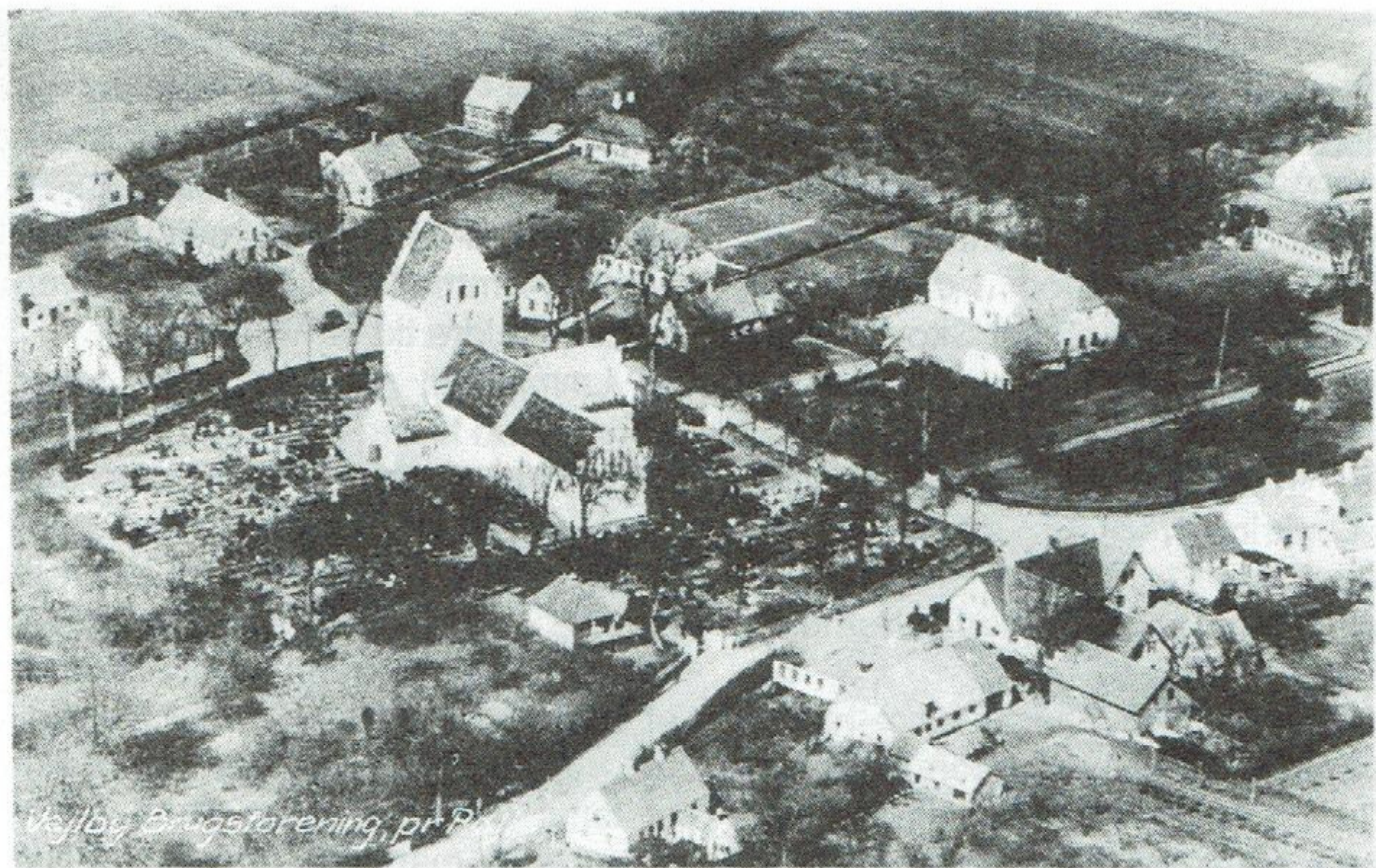
Vejlby Kirke, der ligger ca. 6 km Øst for Middelfart, er opført dels af Kampesten og dels af Mursten, med Taarn og Hvælvinger. Den har i den nordlige Side en Tilbygning, som tidligere har tjent til Begravelseskapel for Familien Urne, der i sin Tid ejede Billeshave. Nu er selve Gravkapellet overbygget, og der er anbragt Kirkestole.

I Kirken findes et Billedskærerværk af stor antik Kunstværdi, et i Legemsstørrelse udskaaret Kruci-

fiks, muligvis af den navnkundige Billedskærer Claus Berg i Odense.

Altartavlen er i Renæssancestil fra første Halvdel af 1600-Tallet, men er ved en Restauration af Kirken i 1924 sammen med Prædikestolen og Himlen over Døbefonten blevet grundig restaureret. Ved denne Restaurering afdækkedes flere Kalkmalerier i Kirken, men kun et Kors paa Kirkens nordre Væg over for Vaabenhusets Dør kunde bevares. Samtidig med denne Restaurering opførtes et Ligkapel, og under Arbejdet herpaa stødte man paa Rester af den gamle Kirkelade, som Biskop Jacob Madsen omtaler ved en Visitats i 1589.

Sagnet fortæller om Vejlby Kirke, at man vilde have bygget den oppe ved Røgle, hvor den kunde komme til at ligge højt og frit. Men hvad man byggede op om Dagen, rev Troldtøjet (Hedningene?) ned om Natten, saa man maatte beslutte sig til at søge en ny Plads. Man brugte da selv nogle »Trolddomskunster«, idet man bandt to unge Kvier sammen og drev dem

*Til venstre Vejlbj kirke og til højre Vejlbj skole.
(Udlånt af Rosa Berthelsen, Vejlbj)*

ud på fri Fart; hvor de lagde sig til Hvile, naar de blev trætte af at ture omkring, skulde Kirken bygges, for der skulde Troldeøjlet nok lade den staa. Og det blev nede ved »Vejlen«, hvor den endnu ligger!

Mærkeligt nok ser det ud, som om Røgle, skønt den yngste By i Sognet, dog i sin Tid maa have været betragtet som Hovedbyen. Man har nemlig opbevaret en gammel Ansøgning fra en Præst, Knud Christensen, skrevet paa Rim til Christian den 4. Denne begynder saaledes:

*»Kongel! maa jeg trøgle (trygle)
Giv mig Kaldet Røgle«*

Dog kan det være, at Præstegaarden har ligget i Røgle, saa derfra kan

Præsten have overført Navnet paa Kaldet. Men det kan ogsaa tænkes, at Befolkningens gamle Lyst til at bygge Kirke i Røgle, kan have knyttet Navnet Røgle til Kirken i tidligere Tider.

I Vejlbj Præstegaard, der forøvrigt er ombygget 1898 og rykket noget længere mod Syd, skal Planerne til 6. Juli-Slaget ved Fredericia 1849 være blevet lagt. Til Minde herom findes i Præstegaardens Have en Granitsten med Datoen »4. Juli 1849«.

Røgle er ned gennem Tiderne skrevet forskelligt: Røyle, Røgell, Røgle, og sidst Røjle. Det skal skrives Røgle, da Navnet kommer af »Røgl«, der er det gamle Navn for en Banke, en Høj eller højt Sted.

»Munkgaarde« har tidligere i Tiden tilhørt et af Klostrene i Odense og stod 1664 for 16 Td. Hartkorn.

»Brogaarde« stod kun for 6 Td. Hartkorn. Navnet kommer ikke af Bro, men af »Brod«, d.v.s. Jord, hvorpaa der har staaet Skov, som er »brudt« op.

Det var den Gang to enlige Gaarde. Nu er der hvert Sted 3 Gaarde.

Omkring ved 1370 blev Vejlbys Navn skrevet Wedylby og senere ned gennem Tiderne: Wæthelby, Welby, Weielby, Veilby.

Stavrby formenes at have haft et gammelt Tingsted fra den hedenske Tid, en Plads, som var »indstavret«, men man ved ikke noget bestemt derom. Paa Stavrby Mark er en Plads, som man kalder »Lejren«. Her skal have været Lejrplads under Svenskekrigen, og to Gaarde, som laa der, blev afbrændt. Der er ogsaa fundet svenske Hestesko og en Kaarde.

Fra den vestlige kant af Stavrby Skov løber der, eller har løbet, to Bække ud i Middelfart Sund, Rubæk og Skærbæk, med hver sin Vandmølle og Rubæk tillige Valkemølle. Fra den Bæk, der drev Skærbæk Mølle, blev der omkring ved 1774 hentet Vand til Middelfart, naar man skulde have det rigtig klart og godt.

Avlby ligger et lille Stykke Vej Vest for Avlby Aa, der en halv Mils Vej Nord falder i Baaring Vig. Her ved Aaen laa den gamle, kendte Avlby Vandmølle, hvorfra der endnu findes en ombygget Rest, som man gør Brug af i Møllegaarden. Paa Bakken

Vest for Møllegaarden stod ogsaa en Vindmølle; den kom til Baaring og gjorde Tjeneste som Elektricitetsmølle; men under en Storm blæste Hat og Vinger af den, og dermed var den gamle Kornmøllens Saga ude. Byen bestod i ældre tid af 7 Gaarde.

I Lavningen, som Avlby Aa løber igennem ud til Baaring Vig, har Vigen en Gang i en fjern Fortid gaaet saa langt ind, at man paa det Sted, hvor Gangstien imellem Avlby og Kustrup har Gangbræt over Aaen, har gravet ned til gammel Havbund. Dalstrøget er endnu saa lavtliggende, at Højvandet fra Vigen kan gaa igennem Aaen et langt Stykke Vej op imod Avlby Enge, saa man har maattet bygge Sluser til at spærre af for Saltvandet, saa det ikke skal gaa op og ødelægge Kustrup og Avlby Enge.

Vejlby er en af de Landsbyer, hvis gamle Bylov fra Jordfællesskabets Tid er bleven bevaret. Originalen findes i den »Ny kongelige Samling« i det store kongelige Bibliotek. Men den er aftrykt i Poul Bjerges »Danske Vider og Vedtægter« første Del, andet Hæfte. Den er udstedt den 18. Oktbr. 1706 og indledes med flg.:

»Udi den Herres Jesu Christi Navn ere vi Underskrevne i Dag samlede med den Agt og Mening, at vi af Guds Naade vil tale med hverandre og enes om noget, som kan være os samtlige Lavsmænd til Nytte og Gavn, thi Christus siger, at hvor der er indbyrdes Fred og Samdrægtighed, der er Guds rige og runde Velsignelse, og paa det, at slig Guds Befaling kan fremmes og for Næring

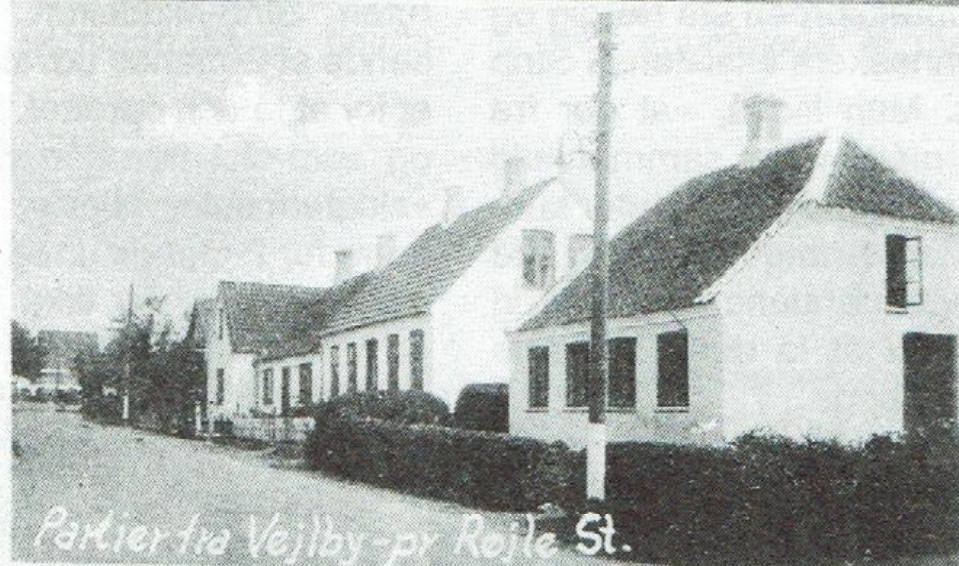
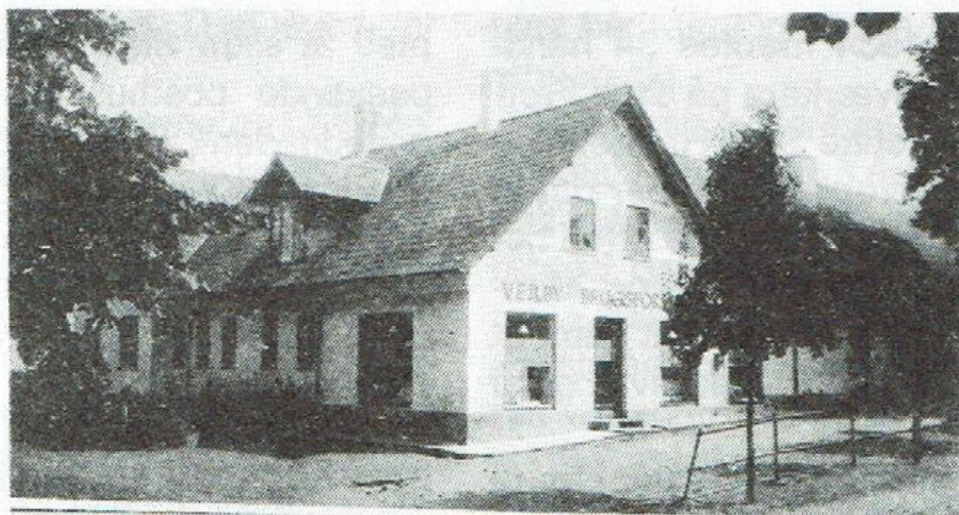
og Bjæring kan forøges, haver vi i den hellige Trefoldigheds Navn de efterskrevne Poster med hverandre indgaaet og samtykket.»

Derefter kommer alle Posterne,

Lovparagraferne, der fylder over 7 store Bogsider Tryk.

Den er underskrevet af 24 Laugsmænd og Sognepræsten Werchmeister.

M. Skovbo

Partier fra Vejlbyp. Øverst ses Brugsforeningen, og nederst Missionshuset.
(Udlånt af Rosa Berthelsen)

Strib Handels- og Håndværkerforening, 60 år d. 14.2.1994

Fra den gamle protokol

14. februar 1934 mødtes 34 handlende og håndværkere på Strib Færgesgård for at stifte Strib Handels- og Håndværkerforening, fremgår det af protokollen. Straks samme aften besluttedes det »at få Love og Medlemskort trykket og udsendt samt at antage et Bud til Opkrævning af Kontingent«.

Der var nok at tage fat på. Om få år ville Lillebæltsbroen stå færdig og mange menneskers eksistens i Strib være truet. Man indså, »at der fra Stribs side måtte være sammenhold for at de bedst mulige resultater kunne nås«. Man arrangerede et møde med rigsdagsmændene Vagn Bro og Oluf Steen for at få dem til at tale Stribs sag på tinge.

Det følgende år gik blandt andet

med at sikre Strib »et til byens tarv passende posthus beliggende ved hovedgaden«. Det fik Strib. Da det engang i 70erne alvorligt var på tale at nedlægge det, blev det forhindret ved en hurtig og resolut indsats fra Strib Handels- og Håndværkerforenings side.

I 1935 drøftede man også et for byen så vitalt emne som bil- og gods-ruten Strib-Middelfart. Man måtte sende et 2-mands udvalg til ministeriet for at få den oprettet. Det lykkedes, og som det fremgår af protokollen, »slagtermester Nielsen udbragte et hurra for 2-mands udvalget«.

Byggeri var der ikke meget af det år. Man prøvede at få en mindre industri til byen og var i det hele taget ret aktive. Man støttede oprettelsen af

Foreningens formænd gennem tiderne:

1934-1938	købmand Tranegaard-Andersen
1938-1939	købmand H. P. Mathiessen
1939-1941	slagtermester H. Olsen
1941-1951	boghandler Petersen Hansen
1951-1962	manufakturhandler Poul Hansen, æresmedlem
1962-1963	købmand Popp Andersen
1963-1964	malermester Poul Daugaard
1964-1977	ostegrosserer A. Schmidt Andersen
1977-1979	murermester Børge K. Kristiansen
1979-1981	tæppehandler Uwe Clausen
1981-	radio- og TV-forhandler Sv. Aa. Hansen

Strib Turistforening, idet man så mulighed for et stort turistliv. Man sørgede for, at der kom telefon på posthuset, og var glade for, at Strib nu fik en moderne søbadeanstalt.

1935 var året, da Strib Annoncetidende blev grundlagt. Den levede til op i 70'erne.

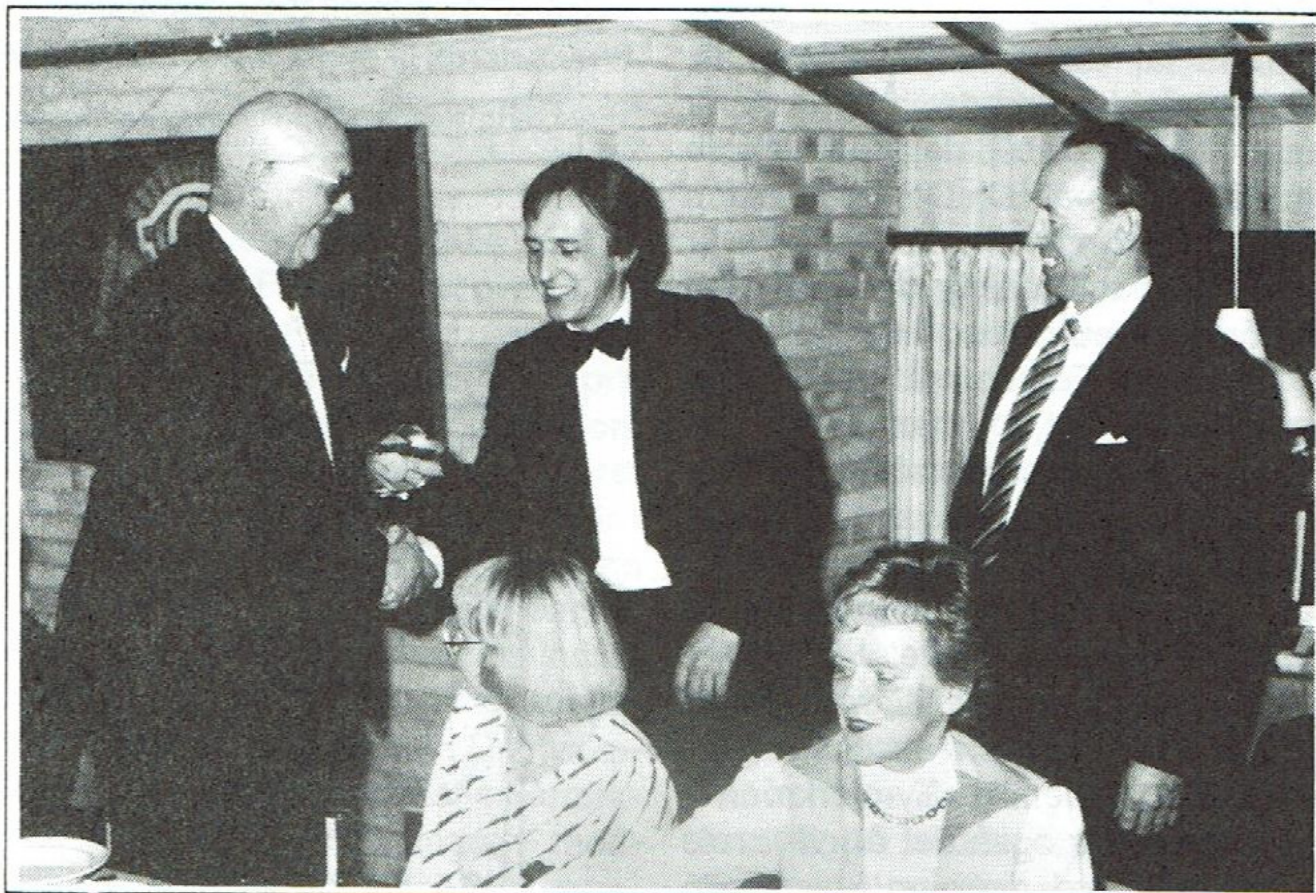
Midt i alle problemerne og besværlighederne var der selvfølgelig også tid til selskabelighed. Talrige fester er det blevet til. På sommerudflugterne syntes Lillebælt at være blevet sejlet tyndt. En af foreningens første udflugter gik dog til Bramdrupdam, og det noteredes senere i protokollen »tak til d'Herrer bilejere fordi de ved foreningens sommerudflugt havde

stillet deres køretøjer til rådighed«.

Det var i øvrigt også det år, man drøftede oprettelsen af et forsamlingshus og gymnastiklokale. Og se bare: et medlem ville det år gerne betale mere »bare gadebelysningen blev bedre«. Og sådan gentager historien sig.

1939 havde foreningen 39 medlemmer. Man holdt 5 års jubilæum og flottede sig med at give 3 stk. smørrebrød og en øl. Det blev vedtaget uden afstemning, anføres det i protokollen, selv om et medlem mente, at der var andre formål at bruge pengene til. Kassebeholdningen var i øvrigt det regnskabsår opgjort til kr. 97,-.

1942 anbefalede et medlem, »at

Tre formænd til 50 års fest 1984.

F.v.: Arne Schmidt Andersen, Svend Aage Hansen og Børge Kristiansen.

man henvendte sig til regering og rigsdag om man helt havde glemt Strib«. Der var nemlig tale om at nedlægge motortoget Strib-Middelfart.

Mange ideer og tanker, der siden blev realiteter, blev fostret i Strib Handels- og Håndværkerforening. Allerede i 1946 foreslog formanden boghandler Petersen Hansen »at oprette et fællesudvalg eller erhvervsråd, der kunne påtage sig sådanne opgaver, som havde interesse for byen«, og hvori alle byens foreninger deltog. Initiativrådet for Strib og Omegn blev imidlertid først stiftet i 1964. I spidsen for dette stod to af foreningens medlemmer: boghandler Steengaard og malermester Daugaard.

1949 får Strib et forsamlingshus, Rona på Vestergade. Året før var man nået op på det rekordstore medlemstal på 50. Det steg siden (1972) til 87 medlemmer.

1959 holdt foreningen en vellykket 25 års jubilæumsfest, fremgår det af protokollen. Festen må have været meget vellykket, for man glemte helt at afholde generalforsamling dette år.

Også 1964 blev et begivenhedsrigt år for foreningen. Initiativrådet blev oprettet, og Strib Handels- og Håndværkerforening tog initiativet til een af festivalens største succeser gennem tiderne, nemlig »Tyrolerkroen«.

Men det var også det år, vi første gang fik juleudsmykning i byen. En tradition, man sammen med juleop-toget har holdt ved lige siden.

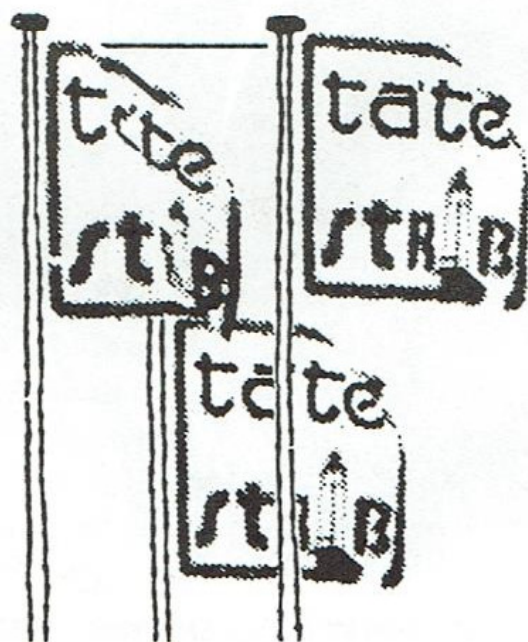
Efter kommunesammenlægningen i 1970 var det foreningens indsats, at byens hovedgade stadig kunne bevare navnet Vestergade. Det var også i Strib Handels- og Håndværkerforening, at planerne om en svømmehal dukkede op. De blev som bekendt også en realitet.

1974 holdtes så 40 års jubilæumsfest i Idrætshallen, hvor man udnævnte foreningens mangeårige formand Poul Hansen som første og hidtil eneste æresmedlem.

1979 oprettedes et turist- og miljøudvalg, der startede en kampagne under mottoet »ta' te' Strib«, blandt andet for at få byens borgere til at handle i byens butikker og bruge byens håndværkere. Lad os håbe, de også vil gøre det i tiden fremover.

Uwe Clausen

(Fra: Strib Handels- og Håndværkerforening 50 år - 1934-1984).

Skærbæks Mølle II - De sidste 75 år

Bavnen 1992:1 bragte en artikel om Skærbæks Mølle. Siden da er nye oplysninger dukket frem, og de skal meddeles her.

I efteråret 1918 købte Mads Jensen for 4.700 kr. Skærbæks Mølle, 7½ tdr. Id., til fri ejendom af stamhuset Hindsgavl. Mølleriet var da ophørt, og ejendommen blev drevet som landbrug. Samme år solgte Hindsgavl to andre ejendomme langs kysten, nemlig Ulletved, 5½ tdr. Id., og Rubæks Mølle. Til sammenligning var prisen for disse hhv. 3.000 kr. og 8.500 kr.

I december 1918 solgte Mads Jensen Skærbæks Mølle til kreaturhandler C. Rasmussen, Nørre Åby, for den svimlende sum af 55.000 kr.; men handelen gik tilbage. I februar 1919 blev Skærbæks Mølle købt af proprietær N. P. Autzen til overtagelse den 1. april. Prisen var uforandret 55.000 kr. Den voldsomme pris skyldtes utvivlsomt spekulation. Mads Jensen kan ikke have været uvidende om, at N. P. Autzen var i færd med at opkøbe kysten mellem Skærbækshoved og Rubæks Banke. N. P. Autzen var fremsynet og indså, at han her havde mulighed for at skabe et attraktivt villakvarter. Det lykkedes også for ham i løbet af en årrække, skønt han mødte massiv modstand fra kredse i Vejlbys-Strib kommune.

I marts 1919 købte møllens hidtidi-

ge ejer, Mads Jensen, en 8 tdr. Id. stor ejendom på Vejlbys mark til overtagelse 1. april. Samtidig solgte Autzen Skærbæk Møllens skovparcel på 3½ tdr. Id. til vognmand Johs. Rasmussen, Middelfart, for 3.000 kr.

I 1920 havde Autzen udstykket ca. 20 grunde i området ved Skærbæks Mølle. Foreløbig blev grundene udlejet som haveparceller, hvor brugerne holdt jord og hegn i orden. I april samme år blev Skærbæks Mølle købt af revisor U. Boesen, Middelfart. På dette tidspunkt var ejendommen formodentlig reduceret til ud over bygningerne kun at bestå af en tilhørende have. Inden april 1924 havde U. Boesen solgt Skærbæks Mølle. På dette tidspunkt ansøgte nemlig slagter P. Rasmussen, som nu ejede ejendommen, Vejlbys sogneråd om tilladelse til at servere kaffe, is, chokolade og sodavand, hvilket sognerådet anbefalede. Der kom dog formentlig aldrig gang i denne forretning.

I oktober 1924 solgte P. Rasmussen for 10.000 kr. Skærbæks Mølle til overtagelse 1. december. Køberen var kommis Rs. Th. Møller, Wibolts forretning i Middelfart. Prisen inkluderede ikke den besætning, som fandtes på ejendommen. P. Rasmussen arbejdede vistnok som hjemme-

Skærbæks Møllens Jord.

Udsnit af Stavrbys udskiftningskort. Uden år, udskiftningen fandt sted 1794. Skærbæks Mølle ses som en trelænget gård. Det er formodentlig mølledammen, som ses umiddelbart øst for møllen strækkende sig mod syd. På møllens sydside ses møllehjulet i bækken, som løber ud mod bæltet. Vest for møllen ligger tilsyneladende en have. Som ejer er angivet Jens Rasmussen. Han er muligvis søn af Rasmus Jensen, hvis navn er overstreget.

slagter, og han har sandsynligvis haft en hest eller to, måske også nogle svin, i den bygning, der i dag anvendes som garage.

Rs. Th. Møller, der senere arbejdede som repræsentant, var gift med Hedvig, født Ludvigsen. De havde en søn, Hans Møller, født 1921. Den store have, som hørte til ejendommen, havde til op mod 1980'erne et præg af park med adskillige store træer, bl.a. hængepil. I haven fandtes tre kildevæld og en dam. Desuden var en, måske to, møllesten bevaret. Hedvig Møller døde i 1958, og Rs. Th. Møller døde i 1972 i en alder af 81 år.

Herpå blev Skærbæks Mølle overtaget af sønnen Hans Møller og dennes hustru, Marie. Allerede i 1955 var ejendommen vistnok blevet udstykket i to grunde, og på den grund, som lå ned mod Strandvejen, byggede Hans og Marie Møller dette år et mindre hus. Da Hedvig Møller døde i 1958, flyttede de imidlertid ind i Skærbæks Mølle, og deres hus blev

udlejet. I 1962 etablerede de på hjørnet af Strandvejen og Skærbæksmøllevej en købmandsforretning, som blev drevet frem til 1975, hvor den måtte opgives pga. Hans Møllers sygdom. Fra 1975-77 blev der herpå solgt gavetning fra forretningen. I 1977 solgte de Skærbæks Mølle, og to år senere døde Hans Møller.

Den nye ejer af ejendommen var Bjarne Aamand; men allerede i 1978 solgte han videre til Dennis Rasmussen, som lod købmandsbutikken nedrive, og i 1983 frasolgte han den grund, som lå ned mod Strandvejen. Her blev der omkring 1989 opført en villa.

Med henvisning til den tidligere bragte artikels omtale af Skærbæknavnets afsmitning i området skal det nævnes, at bugten øst for Middelfart i 1800-tallet ofte kaldtes Skjærbæksbugten.

Tønder, den 18.9.1993.
Knud Madsen

Kilder: Middelfart Avis 1918-19.
Middelfart Venstreblad 1920-24.
Mundtlige og skriftlige meddelelser.

Til bedre tider

RØJLEMOSEFUNDET i 1972 fandt sted på Røjlemosevej, hvor nu Flintevænget og Løkkevej udmunder.

Opgravet bronze kan være gnistrende grøn eller spille i det blålige, men den kan også, under særlige omstændigheder, være gul og skinnende som den dag, den blev lagt i jorden. Af stykkerne i den her viste samling var enkelte så blanke, at vi alvorligt mistænkte finderne for at have pudset dem, hvad de dog ikke havde. Fundet fremkom i foråret på Fyns nordvestspids som et nyt eksempel på den fra oldtiden, og ikke mindst fra bronzealderen, velkendte skik at grave grupper af genstande i jorden. Igen må der - som i foregående artikel - tages stilling til spørgsmålet: depot eller offer? Som det straks skal begrundes, vil vi denne gang lade vægtskålen synke for førstnævnte mulighed.

Omkring den gamle færgeby Strib skyder nye villakvarterer op, der anlægges veje og kloaker og graves dybt ned i det urørte istidssand. Amatørarkæologer fra Middelfart har haft stedet under opsig, og man må gå ud fra, at det skyldes deres formaninger, at traktorførerne Ernst Schelde Petersen og Peter Andersen havde øjnene med sig og afbrød arbejdet den dag, da maskinen fik det mærkelige skrammel på skovlen. Det fundne afleveredes til fjerkræavler Aage Petersen, Middelfart, der

gav meddelelse til museet i Odense.

Stedet er en lille lavning, en sidegren til Røjle mose, der ligger tæt til kysten af Lillebælt. Det er meget muligt, at vandet tidligere har gået længere ind, men under alle omstændigheder har fundpladsen ligget let tilgængelig for sejlene bronzealderfolk. Urørt i jorden lå endnu en enkelt spydspids, men den overmåde store dybde - 1,75 m - giver en mistanke om, at den kan være trykket ned af maskinen; i øvrigt var alt bortryddet, og af selve den gravede grube, som sagerne må have ligget i, var der kun usikre spor. En gennemsøgning af de opkastede jorddynger bragte endnu en del bronze for dagen, og det konstateredes, at der nær findestedet har ligget to store sten, der vistnok engang har været synlige i overfladen. Allerede ved amatørernes undersøgelser var der i kanten af udgravningen påvist et kulturlag, og endnu et dukkede op, før vi var færdige på stedet; begge viste sig desværre at være ældre end bronzefundet og sikkert uden forbindelse med dette.

Røjlemosefundet er klart danefæ og blev straks overgivet til Nationalmuseet, hvor det nu har været under konservator Dorthe Ørsnes' kyndige behandling. Enkelte genstande var

beskadiget ved den ublide opgravning, men som helhed må samlingen betegnes som yderst velbevaret. Den består af i alt 43 enkeltstykker, nemlig 16 spydspidser, 20 kornsegle (nogle dog kun brudstykker), 2 økser, 2 stykker af sværd, 1 tyndt udhamret bronzestang samt 2 knive, den ene med vedhængende træ, som antagelig er rester af skede. Adskillige genstande har ornamenter: trekanten, romber, prikker, streger og spiraler i stadig varieret arrangement. Ornamenter og former tilsammen viser, at fundet er fra midten af ældre bronzealder, perioden, der har spiralen som sit særlige kendetegn, og som bl.a. solvognen tilhører.

Karakteristisk er det, at næsten alle stykkerne viser spor af brug: flere er defekte, ornamenterne er afslidte, og ægge på knive og spydspidser er stærkt opskærpede. Dette, at det er gamle veltjente stykker, man har lagt i jorden, fører os ind på de uundgåelige og netop for tiden stærkt overvejede spørgsmål: hvordan og hvorfor? Ifølge findernes oplysning blev spydspidserne fundet liggende sammen tre og tre. Oplysningen kan kontrolleres derved, at stykkerne har afsat mærker i hinandens ir, og det er så heldigt, at der tillige er bevaret spor af snoren, der har holdt dem sammen, således at vi bliver i stand til at danne os et ganske godt billede af, hvordan fundet var nedlagt. Spydspidserne var ganske rigtigt bundtet tre og tre. Derudover var der to bundter med hver syv kornsegle pakket på den måde, at man først

med en bastsnor har omviklet den ene segl, derpå lagt en ny til og ført snoren uden om begge, så atter en o.s.v., indtil bundtet var færdigt. Et mindre bundt indeholdt tre stumper af tilsvarende kornsegle, et stykke sværdklinge og en lille meget slidt kniv. De to økser, bronzestangen og den anden sværdstump har muligvis udgjort et bundt for sig.

Ved sammenbundtningen minder Røjlemosefundet om fundet fra Uge i Sønderjylland, der for et års tid siden var omtalt her i bladet (1971:4), og vi må, nu som dengang, hævde den opfattelse, at nedlæggelsesmåden taler *mod* tanken om gudeoffer; de fikse småpakker, sammensnøret så de fyldte mindst muligt, må sikkert være bestemt til at hentes igen. At tingene er gamle og slidte, har her mindre at sige, bronzen i sig selv var en betydelig værdi, der kunne nyttiggøres ved omstøbning. Som omtalt ligger stedet let tilgængeligt ved kysten, og de to store sten kan have tjent som kendemærker, så at det nemt kunne genfindes. Alt taget i betragtning synes det ikke urimeligt at opfatte bronzedyngen som en opkøbers lager, gemt til bedre tider, der bare aldrig kom.

De fleste af bronzealderens skattefund hører hjemme i periodens sidste halvdel, i ældre bronzealder er antallet beskedent, men med særdeles værdige repræsentanter. Røjlemosefundet kan ikke måle sig med fundet fra Bondesgårde i Vestjylland (se Skalk 1964:1) og slet ikke med det store Smørumovre-fund med tres spydspidser og nær ved hundrede økser, men

Fundområdet set fra vest fra den anden side af den dal, der mod nord fører til havet. Findestedet for broncerne er over traktoren bag de forreste jordbunker.

af de nu femten fynske skattefund fra ældre bronzealder er vort fund det største, og det pynter på Nordvestfyn, som i forvejen var tyndt belagt. Kombinationen spyd-økser-kornsegle er ret karakteristisk. Våbnene var naturligvis mandsudstyr, om seglene også var det, er mere usikkert; de forekommer hyppigt sammen med kvindesmykker, og det er i det hele taget et spørgsmål, om ikke høstarbejde sorterede under kvinderne, som det ses i adskillige primitive kulturer. At kornseglen er så almindelig i fundene, stemmer godt med, at agerbrug i bronzealderen var hovederhvervet; markerne blev regulært pløjet, og der blev dyrket forskellige hvedearter samt byg og havre, foruden at hirse, pileurt og hestebønne har været udnyttet. Højtudviklet kan

man næppe kalde dette landbrug, som vi desværre endnu ved alt for lidt om.

At fundet kom så ublidt for dagen, kan ikke lægges finderne til last; den skete skade er beklagelig, men det begrænser den, at situationen har kunnet rekonstrueres med så forholdsvis stor nøjagtighed. Netop dette er i øvrigt fundets største kvalitet. Først når mange veloplyste fund foreligger, får vi virkelig mulighed for at hæve lidt af den mystik, som endnu omgiver fundgruppen. At der for hvert slettet spørgsmål stegn opstår ti nye, er en sag for sig.

Henrik Thrane

(SKALK 1972, nr. 5)

(En mere uddybende artikel af Henrik Thrane, »Det store bronzealderfund fra Røjlemose« kan læses i Fynske Minder 1972, red.)

Efter en forespørgsel om Kvindeegen i Vejlbys i sidste BAVNEN kan vi nu bringe træets historie, takket være Karl Møller Rand, Boelsvej 22, Margrethe Jepsen, Teglgården (tidl. Brogaarde) og P. S. Feddersen, Vejlbys, der også har skaffet fotoet. Mon der dog ikke findes et »rigtigt« billede af Kvindeegen?

Kvindeegen i Vejlbys

I anledning af de danske kvinders valgret den 5. juni 1915 blev der til minde om dagen plantet et egetræ mange steder rundt om i landet, en såkaldt kvindeeg. Dansk Kvinde-samfund stod i spidsen, da man plantede et minde-egetræ på Nybølvej ved Vejlbys kirke i 1915. Af lokalafdelingens damer kan nævnes fru mejeribestyrer Møller, Røjle, Karen

Petersen, Brogaarde, Marie Petersen, Lundsberggaard, Marie Rand, Vejlbyskov, Nanni Rasmussen, Bøgelund, og Anine Pedersen, Billeshave Skovmølle.

Margrethe Jepsen fortæller, at hun som 9-årig havde været i syskole, da hun mødte sin far, Andreas Petersen, og farbroderen fra Lundsberggaard komme kørende i hestevogn med

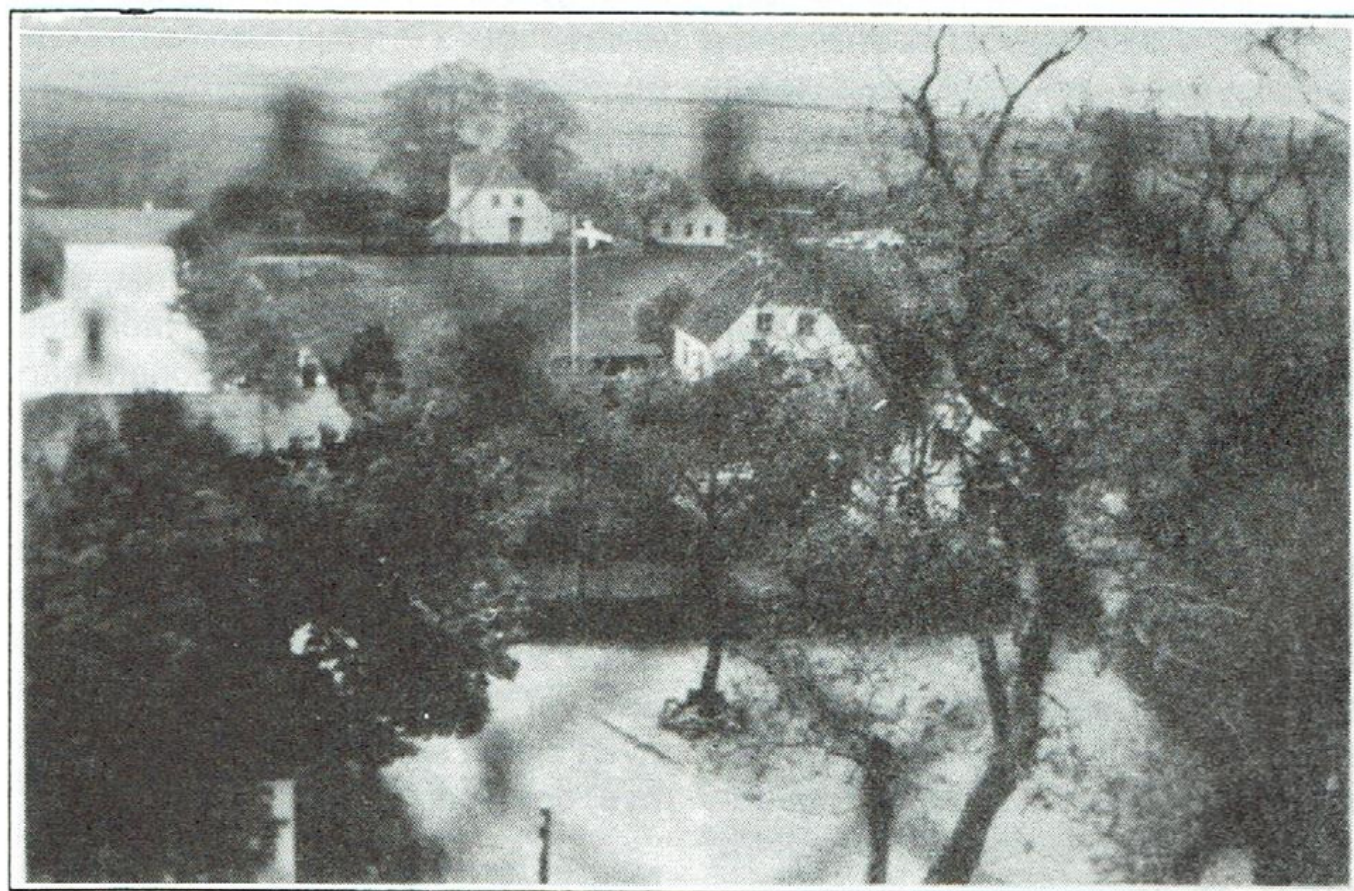

Foto taget ud fra kirketårnet gennem gitter d. 17. maj 1953. Midt i billedet ses Kvindeegen på lille stenplads, dækkende næsten det hvide hus bagved. (Udlånt af Rosa Berthelsen, Vejlbys)

egetræet, der netop var blevet gravet op ude i deres skov. Karl Møller Rand, der dengang var 6 år, husker, at forældrene talte meget om begivenheden og selve højtideligheden ved kirken.

Kvindeegen fik - som de andre nyplantede kvindeege i Middelfart og Kauslunde - et hvidmalet stakit rundt om stammen. Det rådnede med tiden, og der blev lavet en stensætning og trekantet bed omkring træet.

Der sad pigerne ofte og spillede »Fedt« eller »Pind«, og derfra fulgte de med, når der var konfirmationer og bryllupper i kirken.

Kvindeegen, der trivedes godt, blev desværre fældet midt i 1950'erne, da man var nødt til at omlægge svinget på Nybøllevej. Men stenene fra anlægget fungerer nu som trappe fra kirkegården ned til parkeringspladsen ved præstegården.

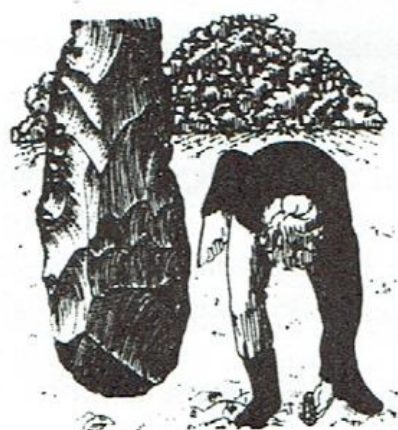
K.F.

VENDS 93 ÅRBOG

Ca. 72 sider med mange interessante artikler og eksklusive fotos. Medlemspris: 65 kr.

- *EN OPLAGT JULEGAVEIDÉ!*

Bestilles hos bestyrelsen

Arkæologigruppe

Man higer og søger - og håber at finde spor fra fortiden.

Vor kommune er fuld af bopladser fra sten-, bronze- og jernalderen samt vikingetiden.

Vil du være med til at undersøge dem og evt. gøre interessante fund?

Kunne du tænke dig at være med i arkæologigruppen, bedes du henvende dig til et bestyrelsesmedlem.

Foreningsnyt

Den arkæologiske ekskursion rundt i den gamle Vejlbj-Strib kommune viste, at der overalt findes spor af gamle bopladser fra sten-, bronze- og jernalderen samt vikingetiden. De er registrerede, men ikke udgravede. Det betyder, at der kan gøres store og interessante fund endnu.

Bestyrelsen har derfor besluttet, at foreningen vil oprette en arkæologigruppe, hvis interessen er til stede. Kaj Henningsen er villig til at lede en sådan gruppe. Alle, som har lyst til at deltage i arkæologigruppen, bedes meddele det til et af bestyrelsesmedlemmerne, og hvis et rimeligt antal melder sig, vil gruppen blive oprettet.

På generalforsamlingen den 15. november udtrådte Aksel Thorsen af bestyrelsen. I stedet blev Jørgen Lundsgaard valgt. Som 1. suppleant valgtes Jens K. Mikkelsen, Aulby.

Nyt fra redaktionen

Igen en stor TAK til årets leverandører af artikler til BAVNEN. Vi er glade for ethvert bidrag, og jeg er sikker på, at mange flere kunne skrive noget af interesse, så kast jer bare ud i det!

1940-45

Især efterlyser vi *personlige lokale oplevelser* - store som små - fra 2. verdenskrig. De skal samles i et temanummer af BAVNEN, april 1995, til minde om 50 året for freden den 5. maj 1945.

Kommuneatlas Middelfart

Den 1. november udkom det nok så omtalte kommuneatlas, udgivet af Miljøministeriet Skov- og Naturstyrelsen i samarbejde med Middelfart kommune.

Det er en virkelig flot »tryksag« på 49 sider i stort format. Teksten er omfattende og instruktiv fra tiden langt tilbage og op til nutiden, og det er glædeligt at se, hvor godt også yderdistrikterne i kommunen er dækket ind.

Atlasset er selvfølgelig mest et værktøj for politikere og byplanlæggere, men også for menigmand. Foruden heftet her er der registreret i alt 3.986 huse fra før 1940, og enhver kan søge oplysninger om sit hus på rådhuset.

I den lokale følgegruppe under udarbejdelsen af værket var Arne Schmidt Andersen vor forenings repræsentant, og Anne O'Duinn var det for Lokalhistorisk arkiv for Strib og Røjleskov sogne, så der er god grund til at takke de to for arbejdet.

Kommuneatlasset kan lånes på biblioteket eller købes i boghandelen for 120,- kr.

Udstilling

Foreningens udstilling om Mindesmærker udlånes gerne til skoler og foreninger.

Foreningens arrangementer:

7. februar

Aulby skole,
Skolebiblioteket
kl. 19.30.

Mejerskernes historie og tobaksdyrkning

Denne aften har vi to emner på programmet.

Først vil Kirsten Juul Johansen, Tommerup, fortælle om mejerskerne, der på de større gårde forarbejdede mælken - de kvindelige forgængere for mejeristerne.

Bagefter vil museumsinspektør Søren Jacobsen, Fredericia, fortælle om tobak og tobaksdyrkning på Vestfyn.

18. april

Strib Idræts-
efterskole
Strandvejen 226
kl. 19.30

Væsenerne i Vejlbys-Strib kommune

Hvordan fungerede post- og brandvæsenet tidligere?

Hvad gjorde man, når man havde brug for politiet? Hvordan fungerede den første telefoncentral? Hvad med sne-rydning, elektricitet og vandforsyning?

Et panel bestående af borgere fra Vejlbys-Strib vil fortælle om, hvordan »væsenerne« fungerede før sammenlægningen i 1970.

11. september

Munkegård-
vej 28,
Vejlbys
kl. 14.00 (NB!)

Landbrugs»museet« på Brogaard

Gårdejer og byrådsmedlem Hans Jørgen Brogaard Hansen har venligst lovet at fremvise og fortælle om sin samling af gamle landbrugsredskaber.

Under kaffen vil Brogaard fortælle om de tre gårde, som allesammen hedder Brogaard, og om munkeklostret, der lå ved Munkegaarden.

14. november

Aulby skole,
Skolebiblioteket
kl. 19.30

Generalforsamling og film og videoer fra Vejlbys-Strib

Denne aften skal vi se nogle privatoptagelser af Røjlemosefundet og branden på Billeshave. Endvidere vil Karsten Jensen vise nogle videobånd, som er optaget af Lokal-TV.

Der kan købes kaffe/te og øl/vand ved arrangementerne.

bogtryk+offset

CARL LARSENS bogtrykkeri

Otto Christoffersen
Meyersgade 2 · 5500 Middelfart
Telefon 84 41 07 63

